

CO W PRAWIE PISZCZY?

UBEZWŁASNOWOLNIENIE CAŁKOWITE I UBEZWŁASNOWOLNIENIE CZĘŚCIOWE

Ubezważnowolnienie jest jedną z instytucji prawa cywilnego, jej celem jest ochrona osób, które nie mogą w pełni działać samodzielnie w sferze prawnej z uwagi na ich stan zdrowia psychicznego, wiek bądź inne ograniczenia.

Według naszego prawa ubezwężnowolnienie dzieli się na całkowite i częściowe. Bardzo często bliscy występują do sądu z wnioskiem o ubezwężnowolnienie osoby najbliższej w celu pomocy jej. Niewątpliwie jest to bardzo ciężka decyzja. W takich sprawach wszelkie okoliczności badane są przez sąd bardzo dokładnie, tak aby nie ukrzywdzić osoby, która miałaby znaleźć się w takiej sytuacji. Decyzja o ubezwężnowolnieniu, którą podejmuje sąd, jest bardzo głęboką ingerencją w życie jednostki, dlatego właśnie procedura ta jest określona szczegółowymi warunkami i wymaga rozpatrzenia każdej sprawy w sposób indywidualny.

CZYM JEST UBEZWŁASNOWOLNIENIE?

Ubezważnowolnienie to częściowe lub całkowite pozbawienie kogoś zdolności do czynności prawnych. Ubezważnowolnienie można orzec względem osoby, która nie jest w stanie samodzielnie kierować swoim postępowaniem. Jest ono zawsze orzekane w interesie osoby, której dotyczy. Wniosek o ubezwężnowolnienie może złożyć małżonek strony, której dotyczy wniosek, krewni w linii prostej oraz rodzeństwo, a także jej przedstawiciel ustawowy.

UBEZWŁASNOWOLNIENIE CAŁKOWITE

Artykuł 13 kodeksu cywilnego stanowi, że „osoba, która ukończyła lat trzynaście, może być ubezwężnowolniona całkowicie, jeżeli wskutek choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, nie jest w stanie kierować swym postępowaniem”. Dla osoby ubezwężnowolnionej ustanawia się opiekę, chyba, że pozostaje ona pod władzą rodzicielską. Ubezważnowolnienie sprawia, że każda czynność prawna, której dokona osoba ubezwężnowolniona będzie nieważna. Osoba ubezwężnowolniona całkowicie może samodzielnie jedynie dokonywać drobnych bieżących spraw życia codziennego, czyli na przykład zrobić zakupy spożywcze, o ile te czynności nie będą powodować rażącego pokrzywdzenia tej osoby będą ważne. Wymienione w przepisie przesłanki ubezwężnowolnienia są przesłankami medycznymi, dlatego co ważne, zachowania osoby, które nie mieszczą się w kanonie zachowań społecznie uważanych na normalne, o ile nie mają podłoża zaburzeń lub choroby psychicznej nie stanowią przesłanki ubezwężnowolnienia. W orzecznictwie sądów przesłanką jaką jest niemożność kierowania swym postępowaniem jest uznawana za brak świadomego kontaktu z otoczeniem.

Musi zająć także związek przyczynowo skutkowy, który wykazuje, że to właśnie wskutek choroby psychicznej osoba nie jest w stanie pokierować swoim postępowaniem w sposób racjonalny. Należy pamiętać, że samo zaistnienie choroby psychicznej czy innej przesłanki, nie stanowi wystarczającej przesłanki do ubezwężnowolnienia, przesłanki te muszą bowiem wystąpić jednocześnie. Osoba ubezwężnowolniona całkowicie nie może sama wynająć mieszkania, kupić rzeczy wartościowej, zawrzeć małżeństwa czy wziąć kredytu.

UBEZWŁASNOWOLNIENIE CZĘŚCIOWE

W myśl artykułu 16 kodeksu cywilnego „osoba pełnoletnia może być ubezwężnowolniona częściowo z powodu choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, jeżeli stan tej osoby nie uzasadnia ubezwężnowolnienia całkowitego, lecz potrzebna jest pomoc do prowadzenia jej spraw.” Dla osoby ubezwężnowolnionej częściowo ustanawia się kuratelę. Osoba ubezwężnowolniona częściowo może dokonywać czynności prawnych, jednak, aby były one skuteczne, potrzebuje zgody kuratora. Istotne jest także, że taka osoba może dokonywać samodzielnie czynności, które nie wymagają zgody przedstawiciela (na przykład rozporządzanie swoim majątkiem). Z wnioskiem o ubezwężnowolnienie częściowe mogą wystąpić małżonek, krewni w linii prostej czy też prokurator. Wniosek o ubezwężnowolnienie składa się do sądu okręgowego właściwego ze względu na miejsce zamieszkania osoby, której on dotyczy.

PRZYMUSOWE LECZENIE BEZ ZGODY

Zgodnie z artykułem 21 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, aby poddać osobę przymusowemu leczeniu psychiatrycznemu, konieczne jest zaistnienie łącznie dwóch przesłanek, a mianowicie: wystąpienie zaburzeń psychicznych oraz wystąpienie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia swojego bądź innych osób. W myśl artykułu 23 wyżej wymienionej ustawy „osoba chora psychicznie może być przyjęta do szpitala psychiatrycznego bez zgody tylko wtedy, gdy jej dotychczasowe zachowanie wskazuje na to, że z powodu tej choroby zagraża bezpośrednio własnemu życiu, albo życiu lub zdrowiu innych osób”. W sytuacji spowodowanej przez osobę chorą, która zagraża zdrowiu, albo życiu własnemu, bądź innych osób, świadkowie sytuacji mogą powiadomić odpowiednie służby. O przyjęciu do szpitala tej osoby decyduje lekarz, po osobistym zbadaniu chorego i zasięgnięciu w miarę możliwości opinii drugiego lekarza psychiatry albo psychologa. O przyjęciu bez zgody w ciągu 48 godzin zawiadomiony powinien być kierownik szpitala. Kierownik ma z kolei 72 godziny na zawiadomienie sądu opiekuńczego. Sąd wysłuchuje osobę przyjętą bez zgody w ciągu 48 godzin od chwili otrzymania zawiadomienia. Po 14 dniach od dnia otrzymania zawiadomienia powinna zostać przeprowadzona rozprawa.

Autor: Natalia Matuszewska

PRAWO W ZASIĘGU
RĘKI

ZNAJ SWOJE PRAWA I NIE
DAJ SIĘ ZŁAPAĆ

MOBILNA AKADEMIA PRAWA
DLA DZIECI I MŁODZIEŻY

www.akademiaprawa.com

SPRAWA SĄDOWA O UBEZWŁASNOWOLNIENIE

Postępowanie o ubezwężnowolnienie zawsze toczy się z udziałem prokuratora. Rozpoczyna się ono wysłuchaniem osoby, której dotyczy wniosek w obecności psychologa oraz biegłego lekarza psychiatry. W dalszej części prowadzone jest postępowanie dowodowe, czyli przesłuchanie świadków oraz wprowadzenie opinii biegłego. Po przeprowadzeniu postępowania dowodowego, sąd wydaje postanowienie, od którego przysługuje apelacja do sądu II instancji.

WNIOSEK O LECZENIE BLISKIEJ OSOBY W SZPITALU PSYCHIATRYCZNYM

Rodzina może złożyć wniosek o hospitalizację psychiatryczną osoby bliskiej do sądu rodzinnego wraz z opinią lekarza psychiatry. W tym przypadku opinia jest niezbędnym elementem wniosku, gdy chory nie chce udać się do lekarza psychiatry, sąd może przeprowadzić badanie we własnym zakresie.

Należy pamiętać, że przesłanki ubezwężnowolnienia muszą wystąpić łącznie. Sama choroba psychiczna czy zaburzenie, nie jest podstawą do ubezwężnowolnienia, obie te przesłanki muszą iść w parze z brakiem możliwości kierowania własnym postępowaniem. Tak więc dziwne lub denerwujące zachowanie osoby, niemające podłoża choroby psychicznej czy zaburzenia, nie stanowią przesłanki ubezwężnowolnienia. Istotnym także jest to, że składanie wniosków o ubezwężnowolnienie w złej wierze zagrożone jest karą grzywny.

